

ULUSLARARASI HEMŞİRELER KONSEYİ 1937 YILI KONGRESİ VE TÜRK HEMŞİRELER

1937 International Council of Nurses Congress and Turkish Nurses

Müesser Özcan¹

Deniz Ülker²

¹Assist. Prof, Muğla Sıtkı Koçman University, Bioethics Education and Research Center

²Graduate Student, Muğla Sıtkı Koçman University, Institute of Health Sciences

ÖZET

Bu çalışma, 1937 yılında Sekizincisi düzenlenen Uluslararası Hemşireler Konseyi (ICN) Kongresi ile kongreye katılan Türk hemşireler hakkında bilgi vermektedir. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Kızılay Arşivi, İngiliz Devleti Kızılaç Arşivi, Uluslararası Hemşirelik Birliklerinin Arşivleri, ulusal ve uluslararası gazete arşivleri ile literatürden yararlanılmıştır. Sekizinci Uluslararası Hemşireler Konseyi Hemşirelik Kongresi 18-24 Temmuz 1937 tarihinde dünyanın otuz iki den fazla ülkesinden gelen hemşirelerin katılımı ile Londra'da gerçekleştirilmiştir. Kongrenin bilimsel programı; Hemşirelik Eğitimi, Organizasyon ve Yönetim, Halk Sağlığı, Bazı Hemşirelik Problemleri başlıklı dört bölümde otuz bir ana başlıkta toplam altmış beş bildiri sunulmuştur. Sosyal programda ise çok sayıda dernek ve hastanenin ev sahipliği yaptığı bahçe partileri, tıbbi tedavi ve teknolojik değişiklikleri de içeren hastane ziyaretleri, müzik dinletileri, tiyatro gösterileri ve akşam yemeği organizasyonları düzenlenmiştir. Bu kongrede Türkiye'den iki hemşire de katılımcılar arasındaydı. Kızılay Kurumu adına bir kararla Hemşire Fatma Eneren (Bengisu) ve Makbule Kılıç bu kongreye yolluk ve yevmiyeli olarak gönderildi. Cumhuriyet Arşiv belgesinden anlaşıldığına göre 03.07.1937 tarihli kararı büyük önder Mustafa Kemal Atatürk imzalamıştır. Kongrede 20 Temmuz Salı günü öğleden sonra, Halk Sağlığı Çalışmalarında Ulusal İşbirliği konulu oturumda Türk hemşireler, Türkiye' de Sağlık Çalışmaları başlıklı bir bildiri sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: 1937 ICN Kongresi; Fatma Bengisu (Eneren); Makbule Kılıç.

ABSTRACT

This study gives information about the 8th International Nursing Council Congress which was held in 1937 and the Turkish nurses who were attended to. The sources of the study were the Government Republic Archive, Red Crescent Archive, British Red Cross Archive, Archives of the International Nursing Councils, National and International Journal Archives and the Literature.

The 8th International Nursing Council Congress was held in London between 18-24 July 1937 with the participation of nurses from more than 32 countries around the world. The scientific schedule of the congress were in four parts as Nursing Education, Organization and management, Public Health, Some Nursing Problems, in 31 main topics 65 studies were presented. Whereas the social schedule includes garden parties hosted by many associations and hospitals, hospital visits including medical treatments and technological innovations, music concerts, theater performances and dinners.

Two nurses from Turkey have been attended to the congress. In the name of Red Crescent Organization Fatma Eneren Bengisu and Makbule Kılıç had been sent to the congress as casual employees with travel allowance.

As far as it was understood by the document in Republic Archive the 03.07.1937 judgment had been signed by the great leader Mustafa Kemal Atatürk.

On 20th July Tuesday afternoon in the National collaboration in Public Health Studies session; Turkish nurses have been presented a study called Health Practices in Turkey.

Keywords: 1937 ICN Congress; Fatma Bengisu (Eneren); Makbule Kılıç.

GİRİŞ

Ülkemiz için Cumhuriyet tarihiyle başlatılabilecek modern hemşireliğin kuruluşunda öncülük eden ilk isimler, kişisel ve bilimsel donanımları ile uluslararası düzeyde ülkeyi temsil etme yeterliliğinde kişilerdi. Bu ilk Türk hemşireler, uluslararası toplantı ve kongrelerde yer almış ve uluslararası ödüllere layık görülmüşlerdir.¹ Türkiye'nin 15 Eylül 1958'de bir kararname² ile üye olduğu Uluslararası Hemşireler Konseyi'nin (ICN), Türkiye'nin üyeliğinden 20 yıl öncesinde bile Türk Kızılay'ına düzenlenen kongrelere davet mektupları ile kongre programlarını gönderdiği arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.³⁻⁴

Bu uluslararası kongrelerden 1937'de İngiltere'nin başkenti Londra'da gerçekleştirilen ICN Kongresi'nde ülkemizi temsil etmek üzere iki Türk hemşiresi de katılımcılar arasındaydı. Üstelik bu iki hemşirenin ülkenin Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'ün imzasını taşıyan destek ve onayla bu kongreye gönderilmeleri oldukça önemli ve mutlak akılda tutulması gereken tarihi bir olaydır.⁵ Savaşların üst üste yaşandığı, yeni kurulmuş bir devletin içinde bulunduğu tüm gerçekler ile diğer ulusların yaşadığı sosyal, ekonomik durum ve dönemin haberleşme, ulaşım gibi diğer koşulları gözetildiğinde bu kongreye katılımın önemi daha da artmaktadır.

Tüm bu nedenlerle bu çalışma ile 1937'de sekizinci düzenlenen Uluslararası Hemşireler Konseyi Hemşirelik Kongresi (Dünya Savaşı nedeniyle bu kongreden sonra on yıl kongre düzenlenememiştir) ile kongreye katılan Türk hemşireler hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Böylelikle ulusal tarihini bilmenin önemi ile birlikte genç kuşağın o tarihlerdeki koşulları da göz önünde bulundurarak meslek tarihindeki gelişmeleri analiz etmelerine yardımcı olabilmek hedeflenmiştir.

Çalışma; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Kızılay Arşivi, İngiliz Devleti Kızılhaç Arşivi, Uluslararası Hemşirelik Birliklerinin Arşivleri, ulusal ve uluslararası gazete arşivleri ile literatürden yararlanılarak hazırlanmıştır.

ULUSLARARASI HEMŞİRELER KONSEYİ (ICN) HEMŞİRELİK KONGRELERİ

Bedford Fenwick'in katıldığı Uluslararası Kadın Kongresi'nin (1899) içinde yer alan hemşirelik oturumlarından hem Fenwick hem de katılımcı hemşireler çok etkilenmiştir. Bu kongrenin ardından Fenwick ve diğer hemşireler uluslararası düzeyde hemşirelik kongreleri düzenleme kararı almıştır.⁶⁻⁷ Bu kararı takiben çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdüren Fenwick ilk Uluslararası Hemşirelik Kongresi'nin 1901'de ABD-Buffalo'da yapılmasını sağlamıştır.⁶⁻⁸ 1937'de gerçekleştirilen VIII. Uluslararası Hemşireler Konseyi Hemşirelik Kongresi'ne kadar dünyanın farklı ülkelerinde çok başarılı uluslararası hemşirelik kongreleri gerçekleşmiştir (Tablo 1).⁹

VIII. ULUSLARARASI HEMŞİRELER KONSEYİ KONGRESİ

Çalışmamıza konu olan Sekizinci Uluslararası Hemşireler Konseyi Hemşirelik Kongresi 18-24 Temmuz 1937'de dünyanın 32'den fazla ülkesinden gelen hemşirelerin katılımı ile Londra'da gerçekleştirilmiştir. St. Paul Katedralinde Başpiskopos Kilise Korosu eşliğinde ülke protokolünün yoğun ilgisiyle 18 Temmuz saat 09.30'da bir açılış seremonisi gerçekleştirilmiştir.⁹

Tablo 1. 1901- 1937 yılları arasında düzenlenen Uluslararası Hemşirelik Kongreleri

YIL	YER	KONGRE BAŞKANI	ORGANİZASYON
1901	Buffalo/ABD	Bedford Fenwick	ABD
1904	Berlin/ALMANYA	Bedford Fenwick	ABD, Almanya, İngiltere
1909	London/İNGİLTERE	Bedford Fenwick	İrlanda, İngiltere
1912	Cologne/ALMANYA	Agnes Karll	Alman Hemşireler Birliği
1922	Copenhngen/DANİMARKA	Henny Tscherning	Danimarka Hemşireler Birliği
1925	Helsingfors/FİNLANDIYA	Baroness Mannerheim	Finlandiya Hemşireler Birliği
1929	Montreal/KANADA	Niss Nina D. Gage	Kanada Hemşireler Birliği
1933	Paris/FRANSA	Mlle. L. Chapta	Fransa Eğitimli Hemşireler Ulusal Birliği

Kongrenin bilimsel programı 19-24 Temmuz 1937 arasında Londra Westminster'deki Merkez Salon'da yürütülmüştür. Bilimsel program; *Hemşirelik Eğitimi, Organizasyon ve Yönetim, Halk Sağlığı, Bazı Hemşirelik Problemleri* başlıklı dört bölümden oluşmaktadır. Kongre boyunca bu dört ana konuya ayrılmış salonlarda sabah ve öğleden sonra oturumlarında bilimsel sunum ve tartışmalar gerçekleştirilmiştir (Tablo 2).⁹

Tablo 2. ICN Kongresi, 1937 - Bilimsel Program⁹

TARİH (1937)	SAAT	HEMŞİRELİK EĞİTİMİ	ORGANİZASYON VE YÖNETİM	HALK SAĞLIĞI	BAZI HEMŞİRELİK PROBLEMLERİ
19.07	15.00-17.00	Ön Eğitim ve Hazırlıkları	Yönetici Hemşire	Toplum Sağlığı	Diplomalı Hemşirelerin Bir Vatandaş Olarak Mesleki Sorumluluğu
20.07	09.30-11.00	Genel Hemşirelik Eğitimi.	Hemşirelerin Organizasyonu	Halk Sağlığı Hemşiresinin Özellikleri	-
	11.15-12.45	Organizasyon ve Müfredatı			
20.07	14.30-16.30	Genel Hemşirelik Eğitimi. Yöntemler	Hemşirelerin Sağlığı ve Çalışma Koşulları	Halk Sağlığı Çalışmalarında Ulusal İşbirliği	Kimyasal Savaşta Koruyucu Önlemlerde Halkı Eğitmenin Avantajları
	09.30-11.00	Genel Hemşirelik Eğitimi Yöntemleri	Hemşirelik Mevzuatı	Toplum Sağlığı Çalışmalarının Organizasyonları	-
21.07	11.15-12.45	Hemşirelik Eğitimi ve Üniversite	Ebelik	Halk Sağlığı Hemşireliğinin Dalları	Dönem Çalışmaları ve Onların Uygulamaları
	14.30-16.30				
22.07	09.30-11.00	Yüksek Lisans Eğitimi	Ruh Sağlığı Hemşireliğinin Gelişimi	Ziyaretçi Hemşirenin Organizasyonu, Kentsel ve Kırsal	Kronik Hastalıkların Hemşireliği
	11.15-12.45	Eğitimde Batı Standartlarına Ülkelerde Yerel Hemşirelerin Eğitimi	Diplomalı Hemşirelere Açık Bazı Kariyerler	Sosyal Hizmetler	-----
23.07	09.30-11.00	Fiziksel Tıpla İlgili Olarak Hemşirelik	Diplomalı Hemşirelere Açık Bazı Kariyerler	-----	İdeal Kızılhaç Hemşirelik Hizmeti Nasıl Yaratılır?
	11.15-12.45				

Bilimsel Program

19-24 Temmuz 1937 arasında yürütülen bilimsel programda; ABD, Almanya, Avusturya, Bağımsız İrlanda Cumhuriyeti, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Çin, Danimarka, Estonya, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika, Hindistan, Hollanda, İngiltere, İsveç, Japonya, Kanada, Küba, Macaristan, Norveç, Polonya, Romanya, Suriye, Türkiye, Yeni Zelanda, Yugoslavya ve Yunanistan'dan katılan hemşireler ağırlıklı olarak dönemin sorunları, ülkelerindeki sorunlar ve hemşireliğin geleceği ile ilgili konularda yönetici, konuşmacı ve tartışmacı olarak yer almıştır.⁹

Kongrenin ilk gününden itibaren gerçekleştirilen oturumlarda; Hemşirelik Eğitimi, Organizasyon ve Yönetim, Halk Sağlığı, Bazı Hemşirelik Problemleri başlıkları altında çeşitli konular tartışılmıştır. Türkiye'den kongreye katılan katılımcılar tarafından, 20 Temmuz Salı 14.30-16.30 arasında gerçekleştirilen Halk Sağlığı Çalışmalarında Ulusal İşbirliği konulu Yunanistan'ın yönettiği oturumda *Türkiye' de Sağlık Çalışmaları* başlıklı bildiri (Tablo 3) sunulmuştur.⁹

Kongre boyunca bu dört ana konuya ayrılmış salonlarda sabah ve öğleden sonra oturumlarındaki bilimsel sunum ve tartışmalarda 31 ana başlıkta toplam 65 bildiri sunulmuştur. Kongre savaşın eşliğinde zor günlerde düzenlenmiş olmasına rağmen oldukça fazla ilgi ve maddi destek görmüştür.

Tablo 3. ICN Kongresi, 1937 – Halk Sağlığı Oturumları⁹

TARİH	SAAT	KONU	YÖNETEN	KONUŞMACI	TARTIŞMACI
19.07.1937	15.00-17.00	Toplum Sağlığı	Hollanda	İngiltere, İsveç	Fransa, Almanya
	09.30-11.00	Halk Sağlığı Hemşiresinin Özellikleri	ABD	Bulgaristan	Filipinler
20.07.1937	11.15-12.45		Kanada	Yugoslavya	Çekoslovakya
	14.30-16.30	Halk Sağlığı Çalışmalarında Ulusal İşbirliği	Yunanistan	Kanada, Türkiye , Çin, Hindistan	Güney Afrika
	09.30-11.00	Toplum Sağlığı Çalışmalarının Organizasyonu	Danimarka	ABD	Romanya
21.07.1937	11.15-12.45		Çekoslovakya	Kanada	Macaristan
	14.30 -16.30	Halk Sağlığı Hemşireliğinin Dalları	Finlandiya	Fransa, Çekoslovakya	İngiltere, Hollanda
	10.00-11.00	Ziyaretçi Hemşireliğinin Organizasyonu, Kentsel ve Kırsal	Kanada	İngiltere	Güney Afrika
22.07.1937	11.15 (Film)		-	-	-
	14.30-16.30	Sosyal Hizmetler	İsveç	Almanya, ABD	Finlandiya, Almanya

Sosyal Program

Kongrenin sosyal programı ise kongrenin resmi açılışından önce başlamıştır (Tablo 4).⁹ Kongreyle eşzamanlı olarak ilerleyen sosyal program çok zengin hazırlanmıştır. Sosyal programda; çok sayıda dernek ve hastanenin ev sahipliği yaptığı bahçe partileri, tıbbi tedavi ve teknolojik değişiklikleri de içeren hastane ziyaretleri, müzik dinletileri, tiyatro gösterileri ve akşam yemeği organizasyonları yer almıştır. Ayrıca çeşitli kuruluşlar tarafından yapılan karşılama törenleri, saray davetleri, Kraliyet galerisinin ziyarete açılması ve hemşirelik tarihi -ICN'nin kuruluşunun sembolik- gösterimi (Resim 1, Resim 2)⁹ yapılmıştır (Tablo 5).

Tüm bu sosyal ve bilimsel programın yanı sıra kongrede yeni beş yıllık dönem için görev alacak olan konsey başkanı seçimleri de gerçekleştirilmiştir. Uluslararası Hemşireler Birliği'nin yeni başkanı Amerikan Birleşik Devletleri Yale Üniversitesi Hemşirelik Okulu Dekanı Effie J. Taylor olmuştur (Resim 3).⁹⁻¹⁰ Yeni başkanın bir sonraki kongrenin ABD'de düzenlenmesi önerisi de kabul edilmiştir. Çok yoğun ve başarı ile geçen bu kongrenin kapanış toplantısı 24 Temmuz sabahı Great Hall'da yapılmıştır.⁹

Bu kongrede Türkiye'den iki hemşire de katılımcılar arasındaydı. Kızılay Kurumu adına bir kararla Hemşire Fatma Eneren (Bengisu) ve Makbule Kılıç bu kongreye yolluk ve yevmiyeli olarak gönderilmiştir (Resim 4)⁵. Cumhuriyet Arşiv belgesinden anlaşıldığına göre 03.07.1937 tarihli kararı büyük önder Mustafa Kemal Atatürk imzalamıştır.⁵

“ Temmuzun 15 inde Londra’ da toplanacak olan –International Council of Nursing- kongresine Kızılay Kurumu namına iştirak etmek üzere Londra’ ya Gönderilecek olan Hastabakıcı Okulu mezunlarından hemşire Fatma Eneren ile Makbule Kılıç’ a 1937 döviz cetvellerine Kızılay Kurumu namına kongre, konferanslar ve beynelmilel müesseselere yardım faslına konulan tahsisattan üç yüzer liralık döviz verilmesi; Kızılay Kurumu Genel Merkezi Başkanlığı'nın iş’ arına atfen Maliye Vekilliğinin 3/7/937 tarih ve 54257/9022 sayılı tezkeresi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 3/7/937 tarihinde onanmıştır”

Reisicumhur / Mustafa Kemal Atatürk

Kongrede 20 Temmuz Salı öğleden sonra, Halk Sağlığı Çalışmalarında Ulusal İşbirliği konulu oturumda Türkiye'de Sağlık Çalışmaları başlıklı bildiri sunulmuştur.⁹ Ancak ne yazık ki henüz bu bildirin detayı hakkında bilgi edinilememiştir.

Tablo 4. Kongre Öncesi Sosyal Program⁹

TARİH	ETKİNLİK	DÜZENLEYEN	ETKİNLİK YERİ
13 Temmuz 1937	Akşam Yemeği	St. Bartholomew Hastanesi	St. Bartholomew Hastanesi'nin büyük salonu
15 Temmuz 1937	Akşam Yemeği	St. Thomas Hastanesi	Shepherd Salonu
16 Temmuz 1937	Florence Nightingale'in mezarına saygı ziyareti		Doğu Wellow Kilisesi
	Florence Nightingale'in evinin ziyareti		Embley Park
17 Temmuz 1937	Karşılama		Halton Havaalanı

Tablo 5. ICN Kongresi, 1937- Sosyal Program⁹

TARİH	SAAT	ETKİNLİK	DÜZENLEYEN	ETKİNLİK YERİ
19.07.1937	17.30-	Karşılama Töreni	Sağlık Bakanlığı ve Lady Kingsley Wood	Lancaster House
20.07.1937	Öğleden Sonra	Bahçe Partisi	Majesteleri Queen Elizabeth ve Majesteleri Queen Mary	Buckingham Sarayı
21.07.1937	Öğlen	Öğle Yemeği	İl ve İlçe Belediyesi Hastanesi Başhemşireleri Derneği	
22.07.1937	17.00- 21.00	Hemşirelik Tarihi Gösterisi	G. V. Hillyers	New Scala Tiyatro Salonu
	19.30-20.00	Florence Nightingale Söylevleri, Müzik Dinletisi	Komite	Büyük Salon
23.07.1937	15.30- 18.00	Bahçe Partisi	Londra Hastanesi	Londra Hastanesi Bahçesi
	15.00	Bahçe Partisi- Müze ve Hemşire Evleri Ziyaretleri	Guy's Hastanesi	Guy's Hastanesi Bahçesi
	14.30-	Hemşirelik Tarihi gösterisi (tekrar)	Komite	New Scala Tiyatrosu
	20.00-23.00	Karşılama Töreni	Ancaster Kontu Büyük Lord Chamberlain	Westminster Sarayı
24.07.1937	20.00 -22.00	Karşılama Töreni	Hemşirelik Okulunun Londra Şubesi	Cowdray Salonu
	15.00-18.00	Bahçe Partisi Hastane Tarihi Hakkında Söyleşi Hastane Ziyareti	Bethlem Kraliyet Hastanesi	Bethlem Kraliyet Hastanesi
	08.30/09.00- Gece yarısına kadar	Tanışma Daveti	Londra Belediye Başkanı ve eşi	Guildhall

KONGREDEKİ TÜRK HEMŞİRELER

Kongreye katılan iki hemşireden birisi olan Makbule Kılıç hakkında Viyana’da eğitim gördüğü ve Ankara’daki Hemşirelik Ordu Okulunun eğitim programını yönettiğine ilişkin sınırlı bilgiye ulaşılmıştır.¹¹ Ancak diğer katılımcı Fatma Eneren Bengisu hakkında daha detaylı bilgi ve belgeye ulaşılabilmektedir.

Fatma Eneren Bengisu (*Resim 5*)¹², 1930’da Kızılay Hemşirelik Okulu’ndan mezun olmuştur. Kızılay Hastabakıcılık Mektebinde öğretmenlik yapmıştır. 30 Haziran 1938’de yapılan ve Prof. Dr. Tevfik Sağlam’ın da katıldığı mezuniyet töreninde (*Resim 6*)¹³ okul öğretmenlerinden Fatma Eneren konuşmasında özetle şunlara yer vermiştir.¹³

“...insan ızdırablarının önüne geçen ve hastalığın bakımını temin eden 38 hemşireyi, Sağlık Bakanlığı’nın hizmetine veriyoruz. Mesleklerine derin bir alaka ve sevgiyle bağlanan ve hayatın müşkülleriyle mücadeleye atılan bu hemşireler, henüz pek genç oldukları halde vazifelerini idrak etmişlerdir...”

Bengisu, 1939’da kurulan Kızılay Gönüllü Hastabakıcı Teşkilatı’nda birçok görev almıştır. Bu tarihler kadınların hemşirelik mesleğine özendirildiği tarihlerdir. Özellikle Kızılay Hastabakıcılık Teşkilatı’na sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin üyesi olan kadınlar başvuru yapmışlardır. Örneğin; Cumhuriyet Gazetesi’nin 10 Eylül 1939 tarihli haberinde Bengisu’nun başvuran genç kadınlarla yaptığı görüşmeler (*Resim 7*)¹⁴ ve hemşirelik mesleği hakkında verdiği bilgiler geniş yer bulmuştur.¹⁴ Aynı gazetede iki yıl sonraki başka bir haberde Fatma Bengisu ve Esmâ Deniz’in verdiği dersler ve içerikleri hakkında geniş bilgiler de yer almaktadır.¹⁵

Fatma Bengisu’nun hemşirelik mesleği için yaptığı en önemli çalışmalardan birisi bu alanda yazdığı kitabıdır. Kızılay’ın yardımlarıyla 1940’da Türk hemşirelerinin kullanımı için ilk temel kaynaklardan biri olan ve uzun yıllar hemşirelik eğitiminde kullanılan “Hemşire Tekniği” adlı kitabı (*Resim 8*) bu alandaki önemli bir eksikliği gidermiştir.¹⁶⁻¹⁷

Bengisu, Kızılay Hemşirelik Okulu’nun yönetici asistanı olduğu 1943’ün mezuniyet törenlerindeki konuşmalarında “*hemşireliğin ağır olduğu kadar şerefli*” bir meslek olduğuna vurgu yapmıştır. Bununla ilgili haberlere de dönemin gazetelerinde geniş yer ayrılmıştır.¹⁸ Çünkü bu tarihler hemşire ihtiyacını karşılama amacıyla hemşirelik mesleğinin toplum tarafından benimsenmesi ve yaygınlaştırılması için yoğun çabaların sürdüğü dönemlerdir. Örneğin; Kızılay Hemşirelik Okulu gazetelerde resimli ve genç kızları teşvik edici ilanlar vererek hemşirelik mesleğine genç üyeler aramaktadır.¹⁹

Bengisu, 1954-1963 arasında Kızılay Hemşirelik Okulu Müdürlüğü de yapmıştır.¹⁶ Bengisu aynı zamanda hemşireliğin ayrı bir meslek olarak tanımlanması ve her isteyenin hemşire sayılmasının önlendiği 1954’de çıkan 6283 sayılı Hemşirelik Kanunu’nda çok fazla çabası olan hemşirelerden birisidir.²⁰

Hemşirelik Okulu’nun 30. yıldönümü kutlamalarında okul müdürü olarak Fatma Bengisu ile Sıdıka Atasırın, okulun tarihçesi ve çalışmaları hakkında geniş bilgi vermiştir. Tören sonunda hemşireliğin Dünya ve Türk tarihindeki gelişim ve değişimini gösteren kıyafetli bir resmî geçit (*Resim 9*)²¹ yapılmıştır.²¹

Kızılay Kızılhaç Cemiyetleri Birliği hemşire komitesinin, 18-21 Ekim 1955 arasında Cenevre’de yapılan Federal Almanya, Avusturya, Belçika, Birleşik Amerika, Fransa, İngiltere, İsveç, Japonya ve Türkiye temsilcilerinin katıldığı toplantıda konferansın başkanlığına Türkiye Kızılay Cemiyeti Hemşire Okulu müdürü Fatma Bengisu seçilmiştir.²²

22 Mart 1956’da “Florence Nightingale Hemşire Mektepleri ve Hastaneleri Tesisi”nin kuruluşunda Türkiye Kızılay Cemiyeti’nin oldukça fazla katkıları olmuştur ve Fatma Bengisu kurucular arasında yer almıştır.¹²

Kızılay Hemşire okulunun yöneticiliğini yaptığı 1958’de okulun eğitim süresi dört yıla çıkartılarak Ebelik ve Hemşirelik Deneme Programının pilot uygulaması başlamıştır.^{20,23}

Bengisu yurtdışında çeşitli hemşirelik okullarında kısa dönemli eğitimler de almıştır. Londra ve Chicago Üniversitesi’nde öğrenim gördüğüne ilişkin bilgilere de ulaşılmıştır.^{11,16}

Resim 1. Kraliçeler konsey üyelerini kabul ederlerken, 20 Temmuz 1937⁹

Resim 2. Ulusal Hemşire Dernekleri tarafından desteklenen ICN kuruluşunun gösterimi (Isla Stewart, Ethel Gordon Fenwick, Margaret Hurley ve diğer üyeler)

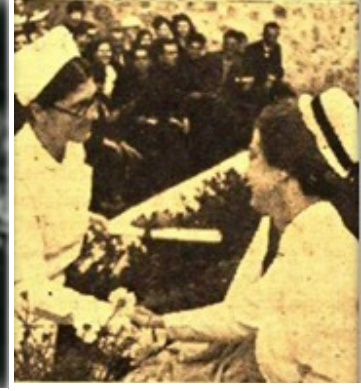
Resim 3. Dekan Effie J. Taylor¹⁰

Resim 4. VIII. Uluslararası Hemşirelik Kongresi'ne ilişkin Mustafa Kemal Atatürk imzalı kararname, 3 Temmuz 1937⁵

Resim 5. Fatma Eneren Bengisu¹²

Resim 6. Kızılay Hemşirelik Okulu mezuniyet töreni, 1938¹³

Resim 7. Kızılay gönüllü hastabakıcı teşkilatına katılmak isteyen gençlerin kayıtları yapılırken, 1939¹⁴

Resim 8. Hemşire Tekniği, Fatma Bengisu, 1944, İstanbul

Resim 9. Tarih içinde hemşire kıyafetlerine ilişkin gösteri, 1953²¹

SONUÇ

Günümüzden 77 yıl önce, savaşın eşiğinde, hemşirelik mesleğine ulusal ve uluslararası açıdan verilen değeri gösteren bir örnek olay olarak bu kongre ve kongrede ülkemizi temsil eden hemşireler bize çok şey anlatmaktadır. Günümüzde her yıl çok sayıda Türk hemşiresi dünyanın çeşitli bölgelerde düzenlenen uluslararası her türlü bilimsel etkinliğe katılmakta, pek çok uluslararası kuruluşta temsil ve yönetim görevinde bulunmaktadır. Hatta çeşitli uluslararası başarılarla da imza atmaktadır. Ancak Cumhuriyetten sonraki yıllarda, ülkemizde hemşirelik mesleğine ilgiyi ve desteği artırmaya yönelik sayısız çalışmalar sürdüren; birkaç yabancı dil bilen; iyi eğitim almış; sosyal yönden kendini geliştirmiş; çeşitli kahramanlıklar göstermiş; lider özelliklere sahip; modern hemşireliğin Türkiye'de şekillenmesi için ilk adımları atan ilk hemşirelerin yaşadıkları olayların daha detaylı araştırılıp ortaya çıkarılması ulusal tarihimiz için son derece önemlidir.

BİLGİ: Bu makale 18-21 Haziran 2014'de gerçekleştirilen I. Ulusal Hemşirelik Tarihi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

1. Özcan M, Ergin AB, Ersoy N. Editör: Münevver Tekcan, Kadın Kitabı içinde: (*Sağlık Hizmetlerinde Türk Kadını*). 1. Baskı. Umuttepe Yayınları. Kocaeli. 2013: 32-34
2. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi: BKM 10731. 15 Eylül 1958
3. Türk Kızılayı Arşivi: Kutu No: 1244, Belge No: 131, 18 Mart 1925.
4. Türk Kızılayı Arşivi: Kutu No: 70, Belge No: 52, 3 Haziran 1927.
5. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi: BKM 7029. 3 Temmuz 1937
6. Bridges, DC Events in the History of The International Council of Nurses. The American Journal of Nursing. 1949; 49(9):594-595.
7. Nursing in 1909. The British Journal of Nursing. 1909; 1(134): 513-514
8. Fenwick B. The International Council of Nurses. The British Journal of Nursing. 1930;1(938):14-15
9. Fenwick B. The International Congress of Nurses. The British Journal of Nursing. 1937; 2029(85): 154 – 228.
10. Effie J. Taylor (1874-1970) 1986 Inductee. [Internet] <http://www.nursingworld.org/EffieJTaylor>. Erişim Tarihi: 22.03.2014
11. Türer A. The Red Crescent School in İstanbul. The American Journal Of Nursing. 1948; 48 (5): 298-299
12. Florence Nigtingale Hemşire Mektepleri ve Hastaneleri Vakfı. Vakfın Tarihçesi. <http://florenceightingalevakfi.com/hakkimizda/tarihce/vakfimizin-tarihcesi/>. Erişim Tarihi: 24.03.2014
13. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *38 Genç Hastabakıcı Diploma Aldı*: 30.06.1938. Sayfa: 5
14. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *Kızılay Gönüllü Hastabakıcı Teşkilatı Kuruluyor*. Tarih: 10.09.1939. Sayfa: 5
15. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *Kızılay Hastabakıcılık Mektebinde Dün İki Kurs Birden Açıldı*. Tarih: 04.06.1941. Sayfa: 2
16. Özyayın Z. Upper Social Strata Women in Nursing in Turkey. Nursing History Review. 2006; 14: 165-166.
17. Tosun H. İstanbul'da Kurulan Cumhuriyetin İlk Milli Hemşirelik Okulu "Kızılay Hemşirelik Lisesi". Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi. Özel Sayı. 2010; 129
18. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *Kızılay'ın Yeni Hemşireleri*. Tarih: 03.07.1943. Sayfa:1,3
19. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *Vazifeye Davet: Hasta Bakıcılık Mesleğine Önem Vermeliyiz!* Tarih: 29 Eylül 1942. Sayfa:2
20. *Şentürk SE*. Hemşirelik Tarihi, 2. Baskı, Nobel Tıp Kitapevleri, İstanbul. 2012; 166
21. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *Hemşire Okulunun 30 uncu Yıldönümü Dün Kutlandı*: 22.02.1955. sayfa: 1,3
22. Cumhuriyet Gazetesi Arşivi: *Hemşirelerin Cenevre' deki Toplantısı*. Tarih: 26.10.1955 Sayfa: 1,7
23. Ökdem Ş, Abbasoğlu A, Doğan N. Hemşirelik Tarihi, Eğitimi ve Gelişimi. Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yıllığı. 2000; 1 (1): 9